■ כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות ■

בסודשיח

■ בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת שמיני / פרה ■ כ' אדר ב' ה'תשע"ו ■ 30.03.2016 ■ גליון מס' 371 ■

תפוצה לכל קהילות ישראל

אש זרה אשר לא ציוה ה'

/ הרב יעקב הלוי פילבר

כשאנו באים לעסוק במיתתם של בני אהרן עלינו לזכור שלא באנשים פשוטים אנו עסוקים אלא בצדיקים כמו שאמרו בירושלמי (יומא פ"א ה"א): "למה הוא מזכיר מיתתן של שני בני אהרן ביום הכיפורים? ללמדך כשם שיום הכיפורים מכפר על ישראל כך מיתתן של צדיקים מכפרת על ישראל". ובמדרש על הפסוק: "ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי" הוסיפו ואמרו: "זה הדיבר נאמר למשה מסיני ולא נודע בו עד שבא מעשה לידו, אמר לאהרן: אהרן אחי, מסיני נאמר לי עתיד אני להיוועד להם לישראל ולהתקדש בהם בבית זה, ובאדם גדול אני מקדשו, וסבור הייתי או בי או בך בית זה מתקדש, עכשיו נמצאו שני בניך חביבין ממנו, כיון ששמע אהרן כך וידע שבניו ידועי שמים, שתק וקיבל שכר טוב על שתיקתו". ואכן לכאורה עצם הבאת האש לא היה חטא, שהרי ההלכה היא ש"אף על פי שאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט" (יומא כא ב) ככתוב: "ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח". ואכן לפי פשט הכתוב עיקר חטאם לא היה על הבאת האש אלא ההקפדה היתה מפני שעשו זאת ללא ציווי, ככתוב: "אשר לא ציוה אותם".

והנה חז"ל במדרש (ויק"ר פר' כ) מגלים לנו שמעבר לחטא המפורש בכתוב היו סיבות נוספות למיתתם של בני אהרן: "לא מתו בניו של אהרן אלא על ידי שהורו הלכה בפני משה רבן" והוסיפו על כך: "בשביל ארבעה דברים מתו בניו של אהרן: על הקריבה (שנכנסו לפני ולפנים), ועל ההקרבה (שהקריבו קרבן שלא נצטוו) על אש זרה ועל שלא נטלו עצה זה מזה".ואחרים אמרו שם במדרש: "בשביל ארבעה דברים מתו בני אהרן: על שהיו שתויי יין, ועל ידי שהיו מחוסרי בגדים ועל שנכנסו בלא רחיצת ידיהם ורגליהם, ועל ידי שלא היו להם בנים". ובאמת אין סתירה בין הכתוב למדרש, אש זרה אשר לא ציוה ה' היה "הקש ששבר את גב הגמל" אבל קדמו להם חטאים נוספים.

חטאם של נדב ואביהוא היה שהם לטשו עיניהם לדרגה לא להם, וחטא זה החל לא ביום השמיני למילואים, אלא עוד קודם לכן במעמד הר סיני, כמו שמספרת לנו הגמרא (סנהדרין נב א): "וכבר היו משה ואהרן מהלכין בדרך, ונדב ואביהוא מהלכין אחריהן, וכל ישראל אחריהן. אמר לו נדב לאביהוא: אימתי ימותו שני זקנים הללו ואני ואתה ננהיג את הדור" ובמדרש מובא: "ואנו נוהגין שררה על הציבור". והאמת שאין סתירה בין שתי הגרסאות, הגמרא מציינת את אשר אמרו מן השפה ולחוץ, ואילו המדרש מגלה לנו את מה שחשבו בלבם, לא הנהגה אלא שררה הם בקשו. ועל כן כתב רש"י: "דבשביל שהיו מבקשים שררה ורבנות מתו".

את הסיבה לחטאם של נדב ואביהוא אפשר להבין בהבדל שבינם למשה ואהרן. בעוד משה ואהרן לא רק שלא רדפו אחר השררה ולא רצו לפגוע איש באחיו כמו שמובא במדרש (תנחומא שמות כד): "את סבור שמא עיכב משה שלא לילך, לא עשה אלא כמכבד לאהרן, אמר משה עד שלא עמדתי היה אהרן מתנבא להם שמונים שנה במצרים, ועכשיו אני בא להם בתחום אחי שיהא מיצר, לכך לא ביקש משה לילך... א"ל הקב"ה אהרן אחיך אינו מיצר בדבר הזה, אלא ישמח, תדע לך שהוא יוצא לאנפטי שלך (לפגוש אותך), שנאמר 'הנה הוא יוצא לקראתך וראה ושמח בלבו' (שמות ד יד), לא בפיו בלבד אלא בלבו, לבו יותר מפיו, 'וראך ושמח בלבו'". ואילו נדב ואביהוא היו מודל שונה של מנהיגים, שהאנוכיות והדאגה לקידום האישי שלהם היתה בראש מעיינם, גם במחיר רמיסת מי שעומד בדרכם. עד שהם יכולים להלך אחר אביהם ודודם ולומר: "אימתי ימותו שני זקנים הללו ואני ואתה ננהיג את הדור" - ולמה באו לאמירה הזו? מפני שכאשר הסתכלו לאחוריהם וראו שכל ישראל הולכים אחריהם, בגאוות לבם הם השלו את עצמם וחשבו כי הציבור הצועד מאחוריהם הוא צועד בגללם ולכבודם, וכשהסתכלו קדימה וראו את שני הזקנים ההולכים לפניהם היה ברור להם שהם פשוט מפריעים וחוסמים בפניהם את דרכם אל השררה, ולכן אצה להם הדרך להפטר מהם.

■ עוד בעיתון ■

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

התנשמת
יש המזהים את התנשמת התנ"כית עם הינשוף ויש (רש"י) המזהים את התנשמת התנ"כית עם העטלף...
המשך בעמ' 2

שוויית חורף
פסח כבר מעבר לפינה, הופעתי מאוד לשמוע מבעלי שמאחר שחמי וחמותי הם מחללי שבת אי אפשר להזמינם לסעוד עמנו את סעודת החג...
המשך בעמ' 3

סיפור לשבת

"אך את זה לא תאכלו"
מובא בספר "וקראת לשבת עונג" על מקרה שאירע בעיר ווילנא שהפך לשיחת היום: בערב שבת, שעה לפני הדלקת הנרות...

לשמוח בשמחת הזולת
כאן הכיר משה רבנו טובה לאהרון אחיו. כשם שהוא - אהרון שמח כשמשה קיבל את השליחות לגאול את בני-ישראל...
המשך בעמ' 4

שביבים
■ "ולהבדיל בין הקודש ובין החול ובין הטמא ובין הטהור"
■ להישמר מהחטא
■ נס ההצלה של היעב"ץ
■ נקי הוא מעוון
המשך בעמ' 6

ולקח נוסף לומדים אנו מבני אהרון שמי שאינו נאמן לדור אבותיו לבסוף בוגד אף באחיו ככתוב: ״ויקחו בני אהרן איש מחתתו - איש מעצמו עשו, שלא נטלו עצה זה מזה״ בשעת המבחן כל אחד נפרד מחברו ודאג רק לעצמו. מנהיגות החושבת רק על עצמה אין לה נאמנות אפילו לשותפים שלה וכמובן שהיא מזלזלת בשאר החובות המוטלות עליה.

התנשמת

/ יובל עברון

וְאֶת הַתְּנִשֶּׁמֶת וְאֶת הַקָּאָת וְאֶת הָרָחָם: (ויקרא פרק י״א פסוק י״ח) **אֶת הַכּוֹס וְאֶת הַיַּנְשׁוּף וְהַתְּנִשֶּׁמֶת**: (דברים פרק י״ד פסוק ט״ז).

יש המזהים את התנשמת התנ״כית עם הינשוף ויש (רש״י) המזהים את התנשמת התנ״כית עם העטלף בעיקר בשל העובדה שביקרא מופיע השם תנשמת גם בין השרצים. אך גם הזיהוי של התנשמת התנ״כית כתנשמת הלבנה הוא זיהוי מקובל ומסתמך על קולות הנשיפה שמשמיעה התנשמת. במקרה זה הזיהוי של השרץ הנקרא תנשמת מתאים לזיקית אשר משמיעה גם היא קולות נשיפה.

אנטומיה

פרצוף-השמע של התנשמת לבן, ומוקף נוצות קטנות וכהות המבליטות אותו ומשוות לו צורת לב. ראשה גדול וצווארה קצר. נוצות הגוף הן ארוכות ורכות. גבה של התנשמת הוא חום-זהוב, ועליו דוגמה של קווים, כתמים ונקודות בחום כהה-שחור ולבן. צבע הגחון משתנה בין תתי-המינים ונע מלבן ועד בז׳, על פי רוב יהיה בהיר יותר מצבע הגב ולעתים יהיה מנוקד או מנומר. כנפי התנשמת ארוכות ומעוגלות. הרגל ארוכה ועוטה נוצות צרות בצבע הגחון, האצבעות חשופות והטפרים מחודדים ומעוקלים. העיניים שחורות, וקטנות יחסית לדורסי-לילה אחרים. המקור מאונקל בקצהו, קצר ועדין יחסית, בעל צבע לבן-צהבהב.

אורך גוף: 31.5-36 ס״מ

אורך כנף: 28-30 ס״מ

משקל: 250-310 גרם

אזורי מחיה

לתנשמת תפוצה כלל עולמית; מערב ומרכז אירופה, רוב יבשת אפריקה, המזרח התיכון, דרום מזרח אסיה, ארצות הברית, מקסיקו, דרום אמריקה ואוסטרליה.

כיום התנשמת חיה לרוב בקרבת האדם, ונפוצה באזורים חקלאיים אך לעתים תימצא גם בערים. במשך היום היא שוהה במקומות חשוכים כנקרות עץ, כוכי סלע ומערות, ולעתים גם במקומות המחיה של האדם כעליות גג, אסמים, מחצבות או בורות מים יבשים ותיבות קינון שהוכנו במיוחד עבורה על ידי האדם. לרוב מקום המנוחה יהיה קבוע או יתחלף בין מספר מקומות קבועים. התנשמת חיה לבד או בזוגות.

אורח החיים

בשעות היום, התנשמת מנמנמת באזור המנוחה כשגופה מכונס ועיניה עצומות למחצה, היא רגישה מאוד לרעשים בסביבתה, ואם תחוש באיום המתקרב אליה תסמר את נוצותיה, תקיש במקורה ותשמיע קולות נשימה ונשיפה. לעת ערב התנשמת תצא לציד. לעתים תשמיע קול צווחה ממושך, הנחשב כסימון טריטוריאלי. בעת הציד התנשמת עפה נמוך, במעוף חרישי, אשר נועד למנוע מהטרף לשמעה מתקרבת. השמיעה היא אמצעי חשוב לתנשמת לאתר את טרפה, אף יותר מהראייה. מיקום פתחי האזניים של התנשמת, ככל דורסי הלילה, הינו אסימטרי, פתח האזן השמאלית גבוה מעט מפתח האזן הימנית, מה שמאפשר לה מיקום במרחב של הטרף בעזרת השמיעה בלבד. בנוסף וככל דורסי הלילה, פרצוף-השמע ממקד גלי הקול אל עבר פתחי האזניים, גם זר נוצות זה אינו סימטרי. בעקבות הא-סימטריה במבני קליטת הקול נוצרים הבדלי זמן במעבר גלי הקול ומתאפשרת שמיעה תלת ממדית המסייעת לתנשמת לאתר את מיקום הטרף במרחב. מעופה החרישי נועד גם למנוע הפרעות לשמיעה של התנשמת עצמה. התנשמת ניזונה בעיקר ממכרסמים ולכן מוצאת בקלות את מזונה בשדות חקלאיים. היא ידועה כצרכנית בלתי נלאית של יונקים קטנים וצריכת מזון של זוג תנשמות בעונת הקינון יכולה להגיע לאלפי פרטים. התנשמת לוכדת את הטרף ברגליה ובולעת אותו מבלי ללעוס. בתקופות רעב עשויה התנשמת להסתפק בציפורים ובעלי חוליות כגון לטאות.

רבייה

תקופת החיזור והקינון של התנשמת הינה באביב, על פי רוב בחודשים מרץ-אפריל. בשנים בהן המזון מצוי בשפע עשויה תקופת הקינון להתחיל בפברואר ולהימשך עד ספטמבר, בתקופה זו יכולות התנשמות להשלים עד שלושה מחזורי רבייה. גודל התטולה נע בין 3 ל-7 ביצים, אך תועדו גם מקרים של עד 12 ביצים. הביצים הן לבנות ומשקלה של אחת הוא כ-21 גרם. הביצים מוטלות בהפרש של יום או יומיים אחת מהשנייה והדגירה, המתבצעת על ידי הנקבה, מתחילה מיד לאחר הטלת הביצה הראשונה. הגוזלים בוקעים לאחר כשלושה שבועות של דגירה, הגוזל הראשון הוא לרוב הגדול ביותר. גוזל שמת בקן במהלך עונת הקינון משמש לעתים כמזון לאחיו. ההורים מטפלים בגוזלים ודואגים למזונם במשך כ-55 יום, ולאחר שירכשו כישורי ציד והישרדות הגוזלים יעזבו את אזור הקינון של הוריהם ויוצאו לחפש שטחי מחיה משלהם. התנשמת מגיעה לבגרות מינית בדרך כלל מעט לפני גיל שנה.

הדברה ביולוגית

התנשמת משמשת כמדביר ביולוגי במשקים רבים כאשר הגורם המגביל את תפוצתה הוא מקום קינון בלבד. התקנת תיבות קינון

רבות בקרבת השדות יכולה לשמש את התנשמות ולהוות פתרון לבעיית מכרסמים במקום שימוש ברעלים. הסיכון הגדול ביותר לאוכלוסיית התנשמות הוא הרעלה משנית כתוצאה מהרעלת המכרסמים מהם ניזונות התנשמות. הבעיה חמורה שבעתיים משום שכיחותן של התנשמות במשקים העושים שימוש בחומרי הדברה.

שו"ת חורף הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

שאלת סימי הופשטטר / לוס אנג'לס - חולון:
פסח כבר מעבר לפינה, ואצלנו במשפחה כבר מתכננים את סעודת ליל הסדר, אצל מי נתארח, מי יכין מה וכו', ומאחר ואני ובעלי חזרנו בתשובה וההורים של בעלי לא חזרו בתשובה (עדיין...) הוחלט מטעמי כשרות לעשות את ליל הסדר וכן סעודת החג של 'שביעי של פסח' בביתנו וששההורים של בעלי יתארחו אצלנו כל החג הראשון והשני כדי למנוע מהם את חילול החג על ידי נסיעה ברכב.

לתומי חשבתי שבכך פתרנו את כל הבעיות ההלכתיות (כשרות, נסיעה ברכב) והכל יבוא על מקומו בשלום, ולכן הופעתי מאוד לשמוע מבעלי שמאחר שחמי וחמותי הם מחללי שבת אי אפשר להזמינם לסעוד עמנו את סעודת החג על אף שאנו מארחים אותם כל החג, והבנתי ממנו שזה איסור בפני עצמו ששייך רק בחג ולא בשבת.

אני מודה שלא הצלחתי להבין את סיבת האיסור, ומדוע זה שונה משבת, ואודה לרב אם יוכל לבאר לי הלכה זו, וכן - האם באמת לא אוכל להזמין את חמי וחמותי לחג? כלומר אם כך היא אכן ההלכה למעשה? זה לא מסתדר לי....

תשובה: אכן, ישנו איסור עצמאי על עצם הזמנת מחלל שבת המוגדר כ'מומר' לסעודת החג, ואיסור זה שייך רק בחג ולא בשבת, ובתחילה אנסה לבאר הלכה זו, ולבסוף אתייחס לחלק השני של שאלתך - האם כך יש לנהוג הלכה למעשה.

אך קודם לכן יש להבהיר כי מאחר והשנה (תשע"ו) ליל הסדר יוצא בליל שבת קודש אם כן כל המשא ומתן ההלכתי אינו רלוונטי מאחר ואין איסור להזמין גויים לסעודת שבת אלא רק לסעודת יום טוב וכמו שיבואר לקמן ועיין בהערה[א], וכל הנידון יהיה רלוונטי לסעודת החג של שביעי של פסח שחל השנה ביום ששי בשבוע.

ועתה לביאור האיסור והחילוק בין שבת לחג:

כידוע ישנו הבדל גדול בין איסור עשיית מלאכה בשבת קודש, לאיסור עשיית מלאכה בחג, שבעוד שבשבת אסור לעשות כל מלאכה, לעומת זאת בחג התורה התירה לעשות מלאכת אוכל נפש וכפי שנאמר 'כל מלאכה לא יעשה בהם אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם' ולכן בחג מותר לבשל מאכלים לצורך סעודת החג, ואילו בשבת יש להכין את כל המאכלים בערב שבת ומי שלא טרח בערב שבת מה יאכל בשבת?!

אולם מבואר בהלכה שההיתר לבשל בחג הוא רק לצורך החג עצמו, ולכן אי אפשר לבשל בחג לצורך יום חול, וכמו כן מבואר[ב] שאי אפשר לבשל בחג לצורך גוים, גם אם הם יאכלו את המאכל בחג עצמו, מאחר ואינם מצווים בשמחת החג אי אפשר לקרוא לבישול הנעשה עבורם 'מלאכת אוכל נפש' ומכיוון שכך הבישול עבורם נכלל באיסור 'כל מלאכה לא יעשה בהם'.

ולא זאת בלבד אסור, אלא הוסיפו חכמים וגזרו[ג] שלא לזמן כלל גוי לסעודת **חג** מחמת החשש שמא תוך כדי הבישול עבור עצמו ובני ביתו יבוא לבשל גם עבור הגוי, אך בשבת קודש שאסור לבשל כלל גם לא לצורך 'אוכל נפש' אין איסור לזמן את הגוי לסעודת **שבת**.

איסור זה של זימון גוי לסעודת חג קיים גם אם הוא מכין את כל המאכלים מערב החג[ד].

והנה ידוע שיהודי המוגדר כ'מומר' דינו כגוי לעניין כמה דברים ולמשל: שחיטתו פסולה, מגעו ביין שאינו מבושל אוסר את היין, ועוד, וזאת למרות שיש לנו כלל האומר שיהודי לעולם נשאר יהודי גם אם הוא חוטא גדול, אבל מכל מקום יש לו 'דין' של גוי לכמה עניינים.

איך יהודי יכול להיכלל בקטגוריה של מומר ח"ו? מבואר בהלכה[ה] שאם הוא עובד עבודה זרה, או מחלל שבת ברבים (פרהסיא) או עובר על כל התורה כולה חוץ משתי עבירות הללו - הרי הוא מוגדר כ'מומר'.

ונחלקו הפוסקים האם 'מומר' דינו כגוי גם לעניין זה, יש הנוקטים שגם לעניין זה דינו כגוי', ויש שנקטו שלעניין זה אין דינו כגוי מאחר שסוף סוף הוא יהודי החייב במצוות החג והבישול עבורו נחשב מלאכת 'אוכל נפש'[ז].

ה'משנה ברורה'[ח] פסק להלכה כדעה הסוברת שמומר דינו כגוי גם לעניין זה, ומכאן נובעת ההלכה שאמר לך בעלך שמאחר והוריו מחללי שבת ברבים, הרי שלעניין זה דינם כגויים, שאסור לבשל עבורם בחג, וכמו כן אסור לזמנם לסעודת חג, אבל אין איסור לזמנם לסעודת שבת כמבואר לעיל.

אמנם יש לדעת שהפוסקים התאמצו[ט] מאוד למצוא סברות להקל בהלכה זו על אף פסיקת ה'משנה ברורה' מאחר והדבר נוגע ל'דרכי שלום' ול'שלום בית' בתוך המשפחה, ופעמים אף בתוך המשפחה המצומצמת ממש, כגון בן שסר מהדרך ופרק עול ל"ע, ואציין בקיצור חלק מהסברות שנאמרו בדברי הפוסקים בעניין זה:

א) כבר דנו הפוסקים[י] לאורך ולרוחב לצדד ולומר שלא כל מחלל שבת ברבים דינו כ'מומר' מחמת כמה סברות הן מחמת האפשרות להחשיבו כ'תינוק שנשבה' והן מחמת האפשרות לומר שהוא מאמין בה' למרות חילול השבת, והן מחמת ההגדרות של 'פרהסיא', וכמובן שיש לדון כל אחד לגופו.

ב) מבואר בראשונים[יא] שהטעם שחכמים אסרו לזמן גוי לסעודת חג הוא מחמת החשש שמא יבוא לבשל לו בחג דברים **שאינם כשרים**, וזה לא שייך ב'מומר' מחמת שלא יעלה על הדעת שיהודי דתי יאכיל יהודי מחלל שבת מאכלות אסורים[יב].

ג) מבואר בהלכה[יג] שהאיסור לזמן גוי לסעודת חג שייך רק בגויים כאלו שאני חפץ ביקרם ומעוניין לכבדם, שאז אכן יש חשש שמא אבוא לבשל עבור הגוי **במיוחד**, אבל גויים שהם כ'בני הבית'

ואיני יוצא מגדרי כדי לכבדם מותר לזמנם (ולכן מותר לצרף לסעודת החג מטפל זר או מטפלת זרה העובדים בבית - אבל לא מותר לבשל עבורם בחג) ולפי זה יש לצדד במקרה שהמחלל שבת הוא מבני הבית ממש ולא אורח הבא מבחוץ שאין איסור לזמנו לסעודת החג[ז].

ד) נצרף לכל הנ"ל את שיטת הפוסקים שנקטו שאין דינו של 'מומר' כגוי לעניין זה ומותר לבשל עבורו בחג מאחר וגם הוא מצווה במצוות החג (ולא כמו שפסק ה'משנה ברורה')

ה) יש מהפוסקים[טו] שנתנו עצה להקנות בערב החג על ידי אחר את המאכלים עבור האורחים מחללי השבת (מדין 'זכין לאדם שלא בפניו') ואו אז אין זה ייחשב שבעל הבית מזמינו לאכול מסעודת בעל הבית.

והנה הלומד הנבון יראה אל נכון שרוב סברות ההיתר מנסות להתיר רק את עצם הזימון, ולא את הבישול עצמו בחג (עבור המחלל שבת) ומעט מהסברות מנסות להתיר אפילו את הבישול עצמו[טז].

והנה, כל מקרה לגופו, ולא הרי מקרה א' כהרי מקרה ב', ופעמים שצריך 'להתאמץ' כדי להתיר, ופעמים שאין צורך 'להתאמץ' להתיר ואפשר לקיים את ההלכה כפשוטה, אולם לגבי המקרה שלך שמדובר בהורים של בעלך, נראה שיכולה את להזמין אותם לחוג את חג 'שביעי של פסח' אצלכם בבית (וכאמור לעיל בראשית התשובה אין נידון זה שייך לליל הסדר מאחר והוא חל בשבת) ותבשלי את כל המאכלים בערב חג כדרך שמכינים עבור שבת (וכדאי גם להתנהג על פי העצה המוזכרת באות ה' לעיל) ומכל מקום ראוי שתתייעצו עם רב המכיר את משפחתך ואת הנפשות הפועלות (שפעמים אפשר להתיר יותר, ופעמים שיש להתיר פחות) וכל אשר יאמר לכם שמעו בקולו.

א - ובאמת יש לעיין ביו"ט שחל בשבת האם איסור זימון גוי שייך, ובפשטות אין זה שייך מאחר שלא יבשל בשבת. אולם ראיתי שנחי' האחרונים (עיין פסקי תשובות סימן תצ"ה אות ט') לעניין מוקצה בכה"ג שיו"ט חל בשבת, האם דיני המוקצה חמורים כביו"ט או קלים כבשבת, ויש מהאחרונים שנוקטים 'לא פלוג' וא"כ אולי ה"ה לעניין זימון גוי ביו"ט שחל בשבת, ושאלתי דבר זה את הגרש"א שטרן שליט"א וענה לי שנראה שלעניין זה כו"ע מודו שאין זה שייך ובשלמא לגבי גדרי מוקצה שקבעו חכמים דין חמור ליו"ט י"ל לא פלוג, אבל לגבי גזירת אין מזמנים אנו רואים שאם אין חשש שמא ירבה אין איסור וכמו בעבדו ושפחתו, וא"כ כל פעם שאין חשש שמא ירבה הדבר מותר, ולכן ביו"ט שחל בשבת שאין חשש אכן הדבר מותר.
ב - שו"ע אורח חיים סימן תקיב סעיף א'.
ג - שולחן ערוך שם.
ד - משנה ברורה שם ס"ק ג'.
ה - עיין שולחן ערוך יורה דעה סימן ב' (הלכות שחיטה) סעיף ה'.
ן - פרי מגדים על שו"ע או"ח סימן תקי"ב.
ז - שו"ת מהר"ם שי"ק
ח - שם ס"ק ב'.
ט - עיין כמה מכתבים של הגרי"י קנייבסקי זצ"ל (הסטייפעלר) שנכתבו לגר"מ שטרנבוך שליט"א בעניין זה והודפסו בספרו מועדים וזמנים ח"ח סימן מ"ו.
י - רבות דנו בזה הפוסקים הן בשו"ת 'בנין ציון' ובשו"ת 'ציץ אליעזר' ועוד ועוד ומחמת איש והן בכתבי הגרש"ז זצ"ל והגרי"ש אלישיב זצ"ל, ובשו"ת 'ציץ אליעזר' ועוד ועוד ומחמת קוצר הזמן לא עלה בידי כעת לתת מ"מ מדויקים (ועיין במשנה ברורה סימן שפ"ה ס"ק ד')
יא - רשב"א ור"ן על ביצה כא:
יב - עיין שו"ת ציץ אליעזר חלק ח' סימן י"ז.
יג - שולחן ערוך אורח חיים סימן תקי"ב סעיף א'.
יד - שו"ת תשובות והנהגות חלק ה' סימן קנ"א.
טו - שו"ת תשובות והנהגות שם בשם הגר"נ קרליץ שליט"א וכן מטין משמיה דהגרי"ש אלישיב זצ"ל.
טז - ויש לדעת שהכנת כוס תה עבור האורח שלא על פי הדרך המותרת בשבת נחשבת כבישול עבור האורח ודבר זה מצוי מאוד. ועיין עוד בביאור הלכה בסימן קתי"ב ד"ה 'אסור להזמינו' שהיכא שנוגע לבטול שמחת יום טוב יש להקל להזמין גוי להכין ממה שהכין לעצמו. כמו כן יש לשים לב שחלק מסברות ההיתר שייכות גם לגוי ממש ואכמ"ל.

סימור לשבת

"אך את זה לא תאכלו" (ויקרא י"א, ד')

מובא בספר "וקראת לשבת עונג" על מקרה שאירע בעיר ווילנא שהפך לשיחת היום:

בערב שבת, שעה לפני הדלקת הנרות, התעוררה בביתו של ר' חיים החייט, שהיה שכנו של הגאון מווילנא זצ"ל, שאלה על העוף, אם כשר הוא או שמא אסור באכילה.

שלח ר' חיים את אחד מילדיו אל הגאון, לשאול האם העוף כשר?

הגאון בדרך כלל לא נהג להשיב לשאלות הלכתיות, אולם כאן מפני צורך השעה, פסק כי העוף אסור באכילה.

אשתו של ר' חיים, אשר לא ידעה שבעלה שלח לשאול את הגאון, שלחה את בנם השני שילך לשאול את הרב שמואל, רבה של ווילנא, על כשרותו של העוף. הלך הילד אל הרב, והנה רבה של ווילנא, הכשיר את העוף!!!. נבוך היה ר' חיים ולא ידע כיצד לנהוג, לבסוף אזר עוז בנפשו ומיהר לביתו של רבי שמואל וסיפר לו את אשר אירע. אמנם הוא הכשיר, אולם הגאון הטריף.

העוף כשר למהדרין! עמד רבי שמואל על דעתו, וכדי להוכיח לך את דברי, נבא אני והגאון אל ביתך בליל שבת, ונטעם שנינו מהעוף!

בליל שבת נכנס רבי שמואל לביתו של הגאון ואמר: מורי ורבי, עפר אני תחת כפות רגליך. אולם כאן, בקהילה, קבלוני עליהם לרב, וכיון שפסקתי להכשיר את העוף, מבקש אני מכבודו, שיבוא עמי לביתו של ר' חיים ונטעם שנינו מהעוף.

הגאון, ברוב ענוותנותו, הסכים וכך הלכו שניהם יחדיו לביתו של ר' חיים.

ר' חיים התרגש מאוד משני אורחיו הגדולים, ואשתו מיהרה והגישה להם את קערת התבשיל ובה העוף. והנה ... בשעה שהניחה האישה את הקערה עם העוף על השולחן, נפלה פתאום רשת הנרות, אשר הייתה על השולחן, הישר לתוך

המשך בעמוד הבא...

הקערה, הנרות נמסו לתוך התבשיל, ואי־אפשר היה לאכול ממנו כלל... ויהי הדבר לפלא!!!

כך ניצל הגאון מאכילת דבר איסור, לפי שאין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה לצדיקים, כדכתיב: "רגלי חסידיו ישמור" (שמואל א' ־ ב', ט').

לשמוח בשמחת הזולת

"ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרון ..."

כאן הכיר משה רבנו טובה לאהרון אחיו. כשם שהוא ־ אהרון שמח כשמשה קיבל את השליחות לגאול את בני־ישראל שנאמר: "וראך ושמח בליבו". כך משה שמח על מינויו של אהרון לכהן הגדול בעבודת המשכן.

סיפור נפלא על הכרת תודה עם רבי יחזקאל לנדא, בעל 'הנודע ביהודה' זצ"ל:

באחד הימים לאחר תפילת ערבית, פסע הרב לעבר ביתו. עיניו נתקלו בנער נוצרי לבוש קרעים שתעה והגיע לרחוב היהודים, ובידו סלים ריקים והוא עומד וממרר בבכי. רבי יהודה ניגש אל הנער ושאל אותו: "מה קרה? מדוע אתה בוכה?"

הנער החל לספר בדמעות שלישי: "התייתמתי מאמי, ואבי האופה התחתן עם אישה רעה וחסרת לב.

כל יום השכם בבוקר היא מחייבת אותי למכור שני סלים מלאים בכיכרות לחם ברחובות העיר.

במידה ואיני מצליח בכך, אמי החורגת מכה אותי באכזריות. היום הצלחתי אמנם למכור את כל כיכרות הלחם, אבל לאחר השקיעה, כשרציתי לחזור לבית אבי, משהשתי בכיסי וראיתי כי שלושים הזהובים שהרווחתי אבדו או נגנבו. אם אחזור כך אמי תכה אותי מכות נוראות.

כל היום לא אכלתי מאומה ועכשיו אני תועה ברחובות ומפחד לשוב הביתה".

רבי יחזקאל חמל על הנער הנוצרי, הביאו לביתו ונתן לו לאכול ולשתות. לאחר שהנער סיים את סעודתו הוציא הרב מכיסו שלושים זהובים ונתן לו. הנער חזר לביתו שמח וטוב לב.

חלפו מספר שנים. בליל שביעי של פסח לאחר סעודת החג, בני ביתו של הרב היו שקועים בשינה והרב ישב ועסק בתורה. לפתע נשמעה דפיקה על הדלת ונכנס פנימה איש נוצרי. הרב שאלו בתמיהה: "מדוע באת לכאן באישון לילה?" האיש הסתכל לצדדים בחשש, ניגש לרב ולחש באזנו:

"הרב אינו זוכר אותי?! אני הנער הנוצרי שעשית עמו טובה גדולה לפני כמה שנים. הכנסת אותי לביתך, האכלת והשקית אותי, נתת בידי את סכום הפדיון וכך הצלת את נפשי מידיה של אמי החורגת. כעת נודע לי כי פורענות גדולה עתידה לבוא על היהודים בפראג, וכאשר נזכרתי בטובה שעשית החלטתי לבוא ולהודיעך.

לפני כמה ימים התכנסו בבית הוריי כל האופים הנוצרים בפראג והחליטו לאבד את כל היהודים בלילה אחד! הם יודעים כי במוצאי חג הפסח היהודים ממהרים לאכול לחם, והשנה החליטו האופים הנוצרים להטמין בסודי סודות רעל בפת הנאפית על ידם להמית את יהודי פראג".

"גיליתי לך סוד נורא", סיים את דבריו והוסיף, "מובטח אני שלא תגלה ממי שמעת את הדבר".

הרב לנדא התחלחל לשמע הדברים. הוא הודה מקרב לב לנוצרי ונפרד ממנו. לאחר מכן ישב בינו לבין עצמו שעה ארוכה וניסה לחשוב מה יוכל לעשות, איך ניתן להציל את היהודים וגם לגלות את מזימת הרשע לממשלה.

לפתע עלה רעיון במוחו.

באחרון של פסח נסגרו בפקודת הרב כל בתי הכנסיות בעיר. יצא כרוז ברחובות היהודים כי הרב ידרוש לאחר תפילת שחרית בעניין הנוגע ליסוד היהדות וכל בני העיר נדרשים להגיע לתפילה ולדרשה.

לפני תפילת מוסף עלה רבי יחזקאל על הבמה, הסתכל בקהל הרב שהצטופף בסקרנות לעומתו, והחל לשאת את דבריו:

"רבותי. יודעים אתם כי למרבה הצער התורה הולכת ומשתכחת. המוחות אטומים והלבבות סתומים, וגם גדולי הדור עלולים לפרקים לטעות. לדאבון לבי", אמר הרב בקול רועד, "מוכרח אני להודות בפניכם כי אף על פי שאנו בקיאים בקביעות הירח, בחשבון החגים ובסדרי המועדות, בכל זאת אחרי שעיינתי בחשבונה של שנה זו, נוכחתי כי אני ובית דיני טעינו טעות גדולה וכמעט שהכשלנו את הרבים באכילת חמץ בפסח.

הקדמנו בשנה זו למנות את ימי הפסח יום אחד קודם זמנו. היום בו אנו עומדים אינו אחרון של פסח אלא שביעי לחג, ואיסור גמור וחמור לאכול משהו חמץ עד למחרת בערב..."

בני הקהילה נדהמו לשמע דברי הרב.

בכל זאת איש לא העז להמרות את פיו, וכל היהודים בפראג חגגו באותה שנה תשעה ימים (במקום שמונה הנהוגים בחו"ל).

האופים הנוצרים נדהמו. אף יהודי לא הגיע לקנות את לחמיהם החמים כמדי שנה.

הם התאגדו ותבעו את היהודים לדין על ההפסד העצום שיגרם להם כאשר יצטרכו להשליך את הכמות העצומה לאשפתות. רבי יחזקאל נקרא למשפט. לאחר שהאופים הנוצרים הציגו את טענותיהם באזני השופטים, הציע רבי יחזקאל לאופים להתכבד ממעשה ידיהם, כיוון שהמשפט עלול להתארך זמן רב והם עלולים לרעוב...

כמובן שהאופים סרבו לאכול מהכיכרות שהרעילו. הרב הפציר בהם ובכל זאת אף אחד לא נגע בפתו. השופטים תמהו.

המשך בעמוד הבא...

ואז הציע הרב לבדוק מה יש בכיכרות. הבדיקה העלתה שכולם הורעלו וכל האופים נמסרו למשפט.

היהודים הופתעו מתושיית רבם ולא הבינו כיצד נודע לו על מזימת האופים. הרב לא גילה לאף אחד מה אירע. ורק כעבור שנים לפני פטירתו סיפר את הסיפור לבנו רבי שמואל וסיים במילים: "לא חכמתי עמדה לי, אלא מידת הרחמים שחמלתי על נער נוצרי בשעת צרתו"...

כנגד חמלה באה חמלה וכנגד שמחה באה שמחה.

אהרון הכהן שמח בשמחתו של אחיו שעלה לגדולה וזכה לשמחתו של אחיו בחזרה כשעלה לכהונה גדולה בעוד אחיו משה רבנו נשאר לוי.

(הסיפור הזה כבר פורסם במדור זה לפני מספר שנים)

שביבים / שאול שיף

"ולהבדיל בין הקודש ובין החול ובין הטמא ובין הטהור"

הגמרא מספרת (פסחים דף ג'): שני תלמידים ישבו לפני הלל ולמדו תורה לפניו. אחד מאותם תלמידים היה רבן יוחנן בן זכאי (ויש דעה שהיו יושבים הם לפני רבי יהודה הנשיא ואחד מהם היה רבי יוחנן). אחד מהשניים שאל : "מפני מה בוצרין בטהרה ואין מוסקין בטהרה" (מדוע כשבוצרים ענבים מקפידים לעשות זאת בכלים טהורים, ואילו כשמוסקים זיתים אין מקפידים על כך? השני שאל את אותה השאלה ובלשון אחרת: "מפני מה בוצרין ענבים בטהרה, ומוסקין (את הזיתים) אפילו בטומאה"? אמר הרב: מובטח אני בזה (על הראשון שהקפיד להשתמש בלשון של כבוד) שיהיה מורה הוראה בישראל, ולא היו ימים מועטין עד שהורה הוראה בישראל" והלא הוא רבן יוחנן בן זכאי.

אמר על מעשה זה הגאון מוילנא שבפסוק: "ולהבדיל בין הקודש ובין החול ובין הטמא ובין הטהור" מרומז הרעיון הזה: אדם שמקפיד בלשונו להבדיל בין הקודש לחול ובין הטמא לטהור הוא הראוי והמתאים להורות הוראה בישראל.

להישמר מהחטא

משל ונמשל של המגיד מדובנא" מדוע בחר הקב"ה דווקא ביום חנוכת המשכן לקחת את נדב ואביהו? וכיצד מות נדב ואביהו היה לתועלת עם ישראל?

"ותצא אש מלפני שם ה' ותאכל אותם וימותו לפני ה'. ויאמר משה אל אהרון הוא אשר דיבר ה' לאמר בקרובי אקדש ועל פני כל העם אכבד".

המגיד מדובנא הביא משל מאלף להסבר העניין:

שר אחד רצה לבנות עיר שתתייחד ביופי ותועלת לכל העולם. הוא תכנן ובנה את העיר על ידי טובי האדריכלים והקבלנים וקבע בה חנויות וגשרים, בריכות ואגמים ונטע בעיר גינות ועצים כדי שלא יחסר ליושבי העיר מאומה מכל הנאות העולם.

לאחר שסיים - פנה השר ליועצו ושאל: "האם חסר בעיר דבר מה שלא עשינו"? "בוודאי" - השיב היועץ החכם "העיר מושלמת אבל חסר בה רופא"! שמח השר ואמר: אין ספק! אסור לדור בעיר ללא רופא. חיפש השר את הרופא הטוב ביותר והבטיח כי שכרו ישולם ביד רחבה מקופת השר. לבסוף נמצא רופא בעל שם שידע לרפא כל חולי וכל מדווה וסוכם כי חודש הבא יבוא אל העיר בכבוד ראוי. בהגיע הזמן המיועד התקבצו מכל ערי הסביבה - נשיאים ורוזנים וכל תושביהם כדי לקבל את פני המלך המהולל. לבסוף שמעו דהרות סוסים והרופא הגיע אל העיר בשיירה של מרכבות וכרכרות, לשמחתם הרבה של כל התושבים.

"האם יש מישהו שאינו חש בטוב מבין הקהל"? שאל השר. "ראשי כבד עלי במקצת" - אמר אחד הנוכחים. "הגישו אותו לרופא"! ציווה השר.

הרופא ביקש כי איש זה יבוא לביתו למען יוכל להשגיח עליו כיאות ובמסירות הראויה.

"כמה בר מזל הוא זה עלה בידו להיות ראשון על כן בוודאי הרופא ישתדל מאוד ברפואתו עד שלא יהיה אדם בריא כמותו הארץ..." אמרו התושבים זה לזה.

לאחר שלשה ימים ששהה האיש בבית הרופא, מת האיש.

בעיר קמה מהומה גדולה, כולם בזו לו ויבאש ריחו של רופא בעיני כל בני העיר.

זימן השר את הרופא אליו ושאל: "אני לא מבין מה אירע? מדוע איש זה שבק חיים, והרי לא היה כל כך חולה?! ואם באמת הוא היה חולה מדוע לא הצלחת לרפאו"?!

ענה הרופא: "תראה, הוא לא היה חולה אנוש אלא אני גרמתי לו כך, לתועלת בני העיר. כשהגעתי ראיתי את ההתרגשות הרבה לקראתי והבנתי שכל התושבים בטוחים כי מעתה הם מחוסנים בפני כל מחלה, ובשל כך יפריזו לעצמם בשתיית יין ואכילת בשר, יביאו עצמם לסכנת חיים, ונמצא כי אני ממית יותר מאשר מחייה.

לכן כאשר ראו בני העיר כי יש גם כאלו שמתים תחת ידי ימשיכו להיזהר בבריאותם כבראשונה.

כן הוא גם הנמשל: לאחר שנבנה בית המקדש ראה הקב"ה כי מן הראוי להכין לעם ישראל גם "רופא" הלא הוא המשכן שירפא את כולם מכל חטאיהם. כאשר ראו בני ישראל את המשכן, חשבו בליבם שכעת יוכלו לחטוא ללא בעיה. סיבב הקב"ה לנדב ואביהו שביום חינוך המקדש נפגעו שנכנסו שתויי יין ומיד הבינו שניתן גם למות במשכן... ועל זה אמר הכתוב: "בקרובי אקדש ועל פני כל העם אכבד".

נס ההצלה של היעב"ץ

סיפר מרן הגה"ק רבי יעקב עמדין זצ"ל המכונה היעב"ץ:

פעם בא מעשה לידי שנרדמתי באמצע הלילה וראשי מוטה על תיבה קטנה של עץ העומדת לפניי על שולחני, שעליה כלי כתיבה שלי וספריי ועליה אני כותב מה שאני צריך, ועל גבה ממעל עומד נר של חלב תחוב בפמוט של עץ, הקבוע בתיבה והדולק בלילה להאיר לי מקום למודי.

והנה נפלה תנומה על עפעפי, ישנתי ופני על זרועי, מוטל על תיבה זו, ובעודי שקוע בשינה, כלה הנר כולו וכבר אחז האור בכלי הלז שהיה תחוב בו הנר ואכלתהו ותלהטהו מסביב ולא אדע. גם נשרפו כמה ניירות מכתבים שלי ועשאם אפר. בתוך כך הקיצותי משנתי וארא והנה אכלה האש בקצות הבית נר, שהיה של עץ יבש, גם ספרי למודי עומדים בצד הניירות השרופים, ואף אני עצמי הייתי בסכנה גלויה. אלמלא לא העירוני מן השמים כאיש אשר יעור משנתו העמוקה, ואנכי לא ידעתי, כבר היה האור נאחז בכובעי ובשער ראשי, והייתי יכול להיחבל בפני לכל הפחות, לולי רחמי שמים המרובים וחסדיו הטובים שגומל לחייבים טובות. לכן הסכמתי לברך בעשרה, וכן עשיתי. חסדו ונפלאותיו לבני אדם ספרתי ולו יתברך הודיתי.

עוד נס כפול היה בעניין זה. כל מה שנשרף מהכתבים המונחים בצדי אצל הארגז מימיני כבר היו מודפסים, שלא הייתי צריך אליהם עוד.שאר כתבים מכתבים שונים, שהיו מונחים מצדי השני לבדם אצל תיבת הכתיבה משמאל, נשארו נמלטים מלהבה כאוד מוצל מאש, באופן שלא גרמה לי הדליקה הזאת הפסד כל מאומה. לא בגופי, ולא ביגיע כפי, ושיער ראשי לא התחרך. תכתב זאת לדור אחרון ועם נברא יהלל י-ה יהי שמו לעד מבורך.

(מור וקציעה/או"ח סימן ר"ח בהשמטות / מתוך במשנת הפרשה)

נקי הוא מעוון

מעשה שהיה כך היה: באחד ממחנות המוות באירופה בתקופת השואה, הוטל על המפקד הנאצי המקומי לערוך סלקציה בין הילדים החלשים שישלחו למחרת למשרפות הגזים, ובין אלה שכשירים לעבודה. בלילה, כאשר כל ילדי ישראל הטהורים נמו את שנתם, הגיע הנאצי יחד עם רופא שבדק את הילדים וכדי שיהיה באפשרותו לזכור מחר את הדיאגנוזה של הרופא, הגה האשמדאי הארור רעיון שטני. הוא הבחין שכל הילדים ללא יוצא מן הכלל, כדרכם של בניו של מקום, היו חבושי כיפה גם בשנתם. הוא עבר על פני הילדים עם הרופא, וכל מי שנקבע שאינו כשיר לעבודה ודינו להשמדה, הסיר את כיפתו ממנו והותירו גלוי ראש. למחרת בבוקר בעת המסדר, לא תהיה כל בעיה להבחין מי לחיים ומי... כך חשב המפקד הגרמני. אולם, ילדי ישראל קדושים הם, וראויים להיות עם סגולה לבוראם, מפני שגם בימים שכאלה, כאשר הצרות גברו למעלה ראש ומחוץ תשכל החרב ומחדרים אימה, לא יוותרו על כיפה שלראשם.

מספר אדם אחד: אני הייתי בתוך קבוצת הילדים ההיא. באותו לילה מבעית.התעוררתי משנתי והבחנתי שראשי אינו מכוסה כיפה. כיוון שמיום עומדי על דעתי הקפדתי לא לעלות על יצועי בראש מגולה, ניסיתי לחפש את הכיפה מימין ומשמאל, וכשלא מצאתיה - ונצרכתי לברך "אשר יצר" - החלטתי להסירה מעל ראשו של חברי שישן לצידי שהיה מכוסה בשמיכתו. לאחר הברכה נרדמתי שוב עם הכיפה לראשי. כל אחד כבר מבין מה קרה מאוחר יותר. אני, שכיפתי נלקחה ממני בלילה, והייתי מיועד להשמדה, ניצלתי, שהרי בבוקר הייתי חבוש בכיפה, ואילו חברי נלקח לתאי הגזים ומת על קידוש השם. יקום ה' דמו. במשך כל ימיי, אני מהלך בתחושה שנטלתי את נפשו של חברי ובמו ידיי גרמתי לו שימות!

מה משיבים ליהודי שכזה? הנה עה"פ (במדבר ה, ל"א) "ונקה האיש מעוון" אומר בעל הטורים: "...שלא ידאג הבעל לומר גרמתי לה מיתה אלא היא תישא את עוונה", והיינו מאחר שעשה כפי שהתורה ציוותה עליו - אין לו ממה לחשוש. וכך אפשר לומר ליהודי הזה, שלא ידאג שגרם למיתה, כי עשה מה שעשה בתום לב, שהרי חברו שישן באותה שעה נותר בכיסוי ראש בגלל השמיכה. ומהדין מותר וצריך להוריד את הכיפה מראשו של חברו כדי לברך "אשר יצר" ע"מ להשיבה אח"כ, כמבואר ב"משנה ברורה" (ס"א סק"ב) לגבי מים לנטילה. ואח"כ הלא נרדם הילד הזה מתוך עייפות, וכיוון שעשה כל מעשיו עפ"י דין ובתמימות, נקי הוא מעוון. והארורים ימ"ש ישאו עוונם לדיראון עולם! ("טובך יביעו" ח"ב).

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדואייל: besod@013net.net

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
אימייל. gilwein26@012.net.il